

Virumaa pärimuskultuuri programm 2011-2014

Programmi kokkuvõte

Sissejuhatus

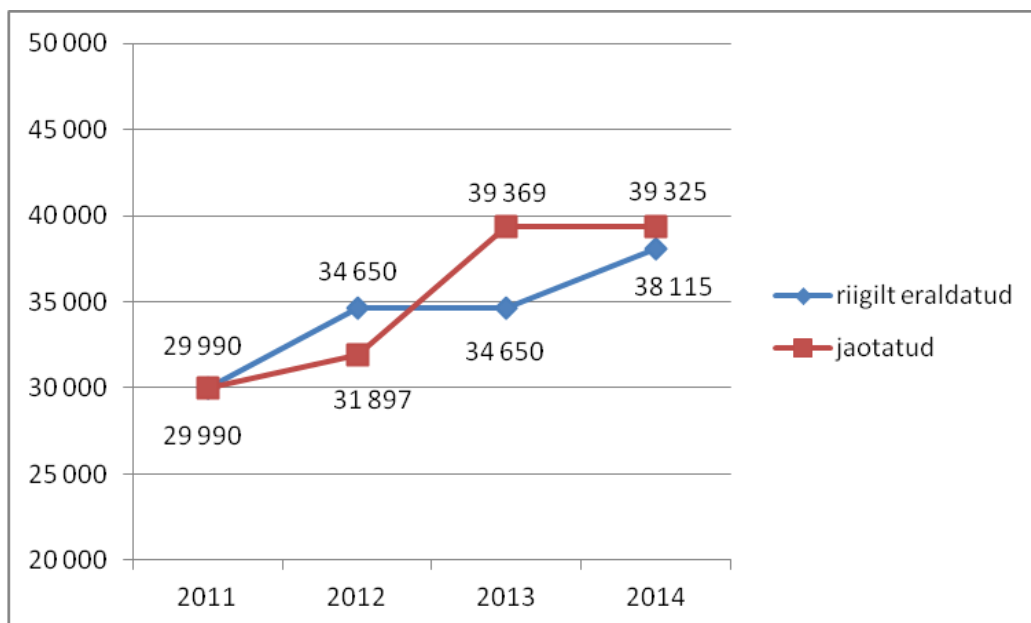
„Virumaa pärimuskultuuri programm 2011-2014“ loodi Kultuuriministeeriumi poolt 2010. aastal, et säilitada Virumaa eri piirkondade kultuuripärandit. Programm hõlmab Lääne-Virumaa ja Ida-Virumaa territooriumil asuvaid omavalitsusi.

„Virumaa pärimuskultuuri programm 2011-2014“ üldesmärgiks on väärtustada ja taaselustada Virumaa eri piirkondadele omast pärimuskultuuri ja pärimuslikku elulaadi, mis annab neile identiteedi ja järjepidevuse tunde ning edendab seeläbi kultuurilist mitmekesisust ja loometegevust. Programmi abil soovitakse kaasa aidata vaimse kultuuripärandi taastumisele ja säilimisele ning püsimisele elavas kasutuses. Oluline on noorte sidumine esivanemate pärandiga ning kohalikus kultuuris osalejate ringi laiendamine. Samuti sellele kaasa aitavate tegevuste toetamine väljaspool Virumaad.

Kultuuriprogrammi rahaline maht:

- 2011. aastal riigilt eraldatud 29 990 eurot
- 2012. aastal riigilt eraldatud 34 650 eurot, 2011. aasta jääk 1966 eurot, jaotatud 31 897 eurot
- 2013. aastal riigilt eraldatud 34 650 eurot, 2012. aasta jääk 4719 eurot, jaotatud 39 369 eurot
- 2014. aastal riigilt eraldatud 38 115 eurot, 2013. aasta jääk 1210 eurot, jaotatud 39 325 eurot

Jäägid on tekkinud mitterealiseerunud projektide arvelt. Toetusummad kanti tagasi ja lisati uue aasta programmi eelarvele.

Joonis 1 Programmi eelarve maht

Nelja aasta jooksul on programmi eelarve suurenenud 31%.

Koosolekud

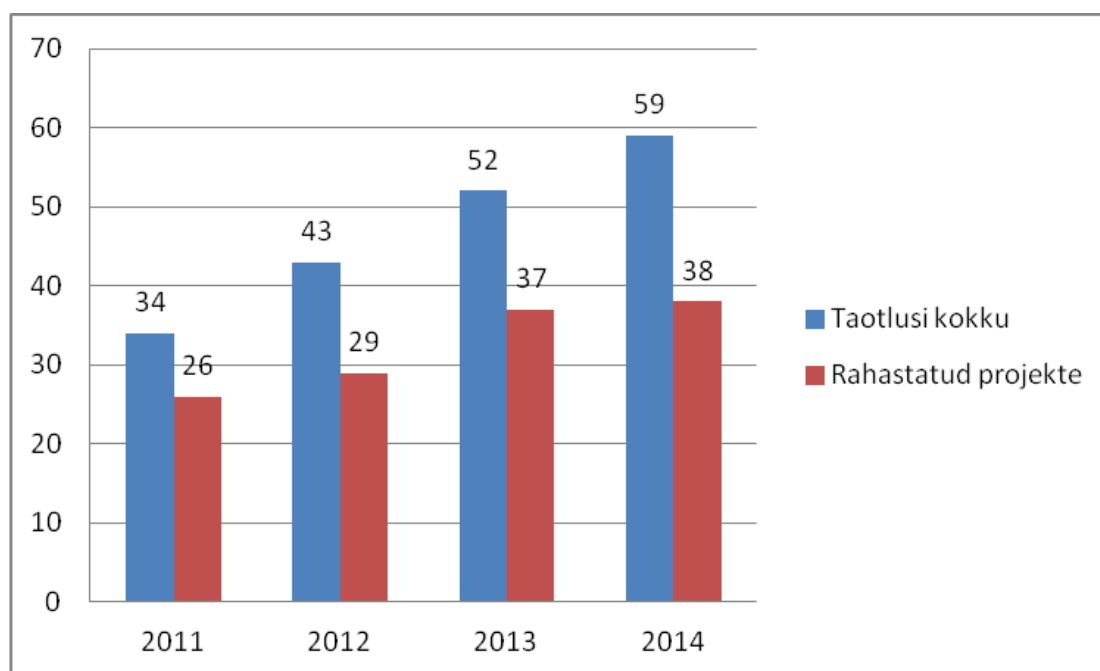
- 2011 toimus kokku 2 koosolekut
- 2012 toimus kokku 2 koosolekut
- 2013 toimus 2 koosolekut
- 2014 toimus 2 koosolekut, sh programmi perioodi uuendamise koosolek Kunda Klubis

Taotlusvoorud

Nelja aasta jooksul toetati kokku 57 eri taotleja 130 projekti kogusummas 140 581 eurot.

Aasta	Taotlusi kokku	Summas	Rahastatud projekte	Summas
2011	34	97 488	26	29 990
2012	43	85 930	29	31 897
2013	52	92 718	37	39 369
2014	59	102 590	38	39 325
KOKKU	188	378 726	130	140 581

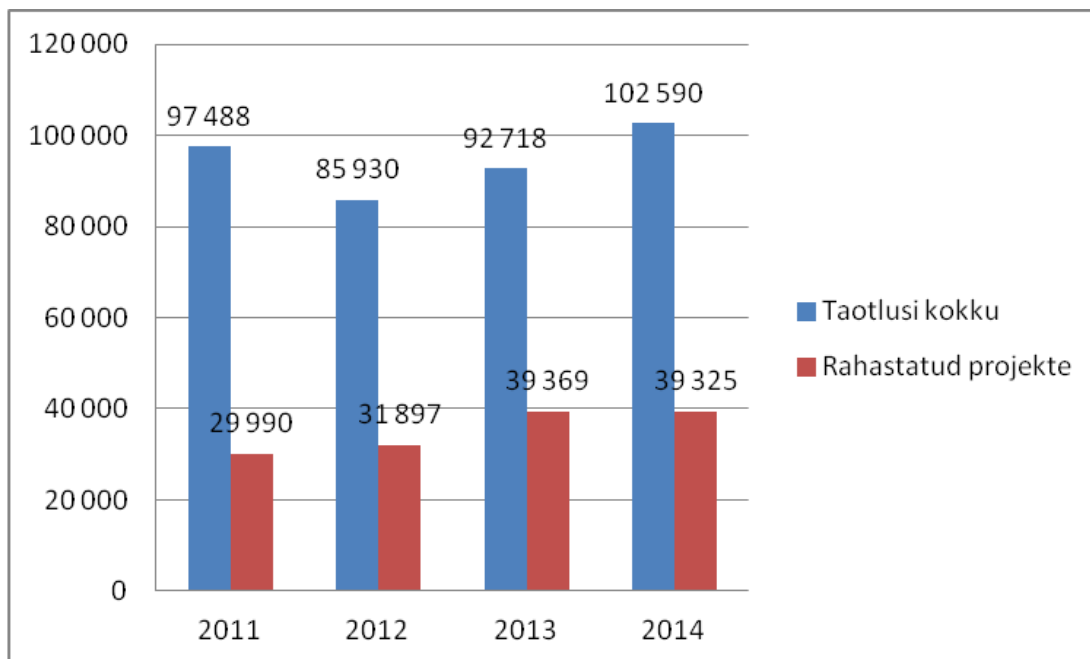
Nelja aastase perioodi jooksul esitatud taotluste hulgast ligi 69 % taotlustest said rahastuse.

Joonis 2 Esitatud ja rahastatud taotlused arvuliselt

Esitatud taotluste arv on aastate lõikes kasvanud 34-lt 59-ni ning rahastatud projektide arv on kasvanud 26-lt 38-ni.

Taotluste arvu kasv programmiperioodil näitab, et kogukond on aktiveerunud ja teadvustanud programmi olemasolu.

Joonis 3 Esitatud ja rahastatud taotluste summad

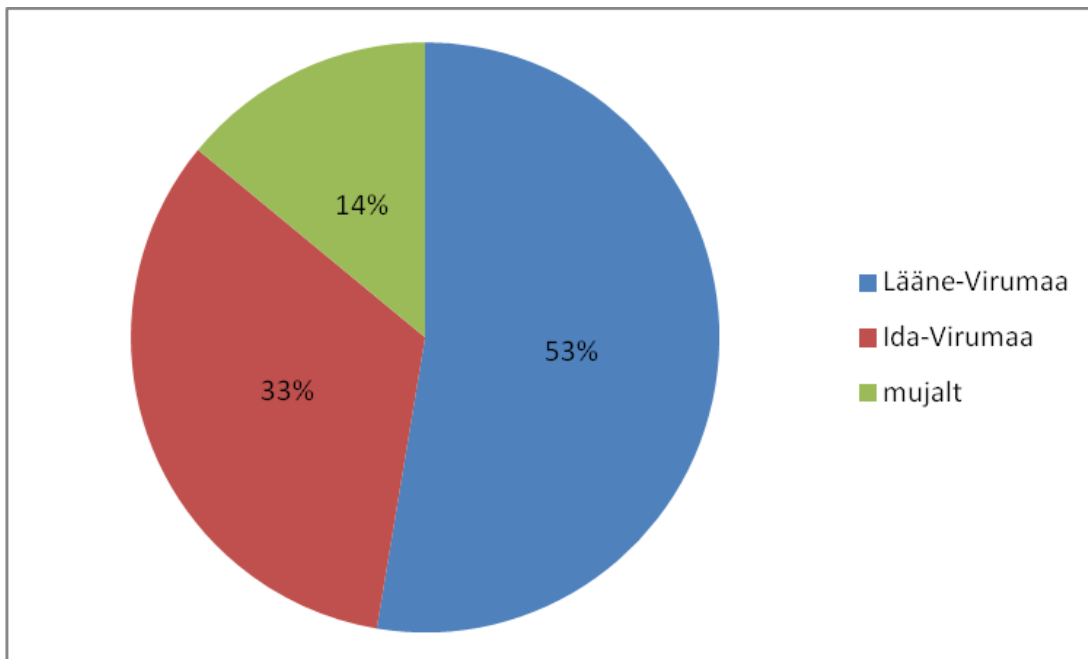
Perioodi jooksul eraldatud toetuste summa taotletud summast moodustab vaid ligi 37 %, mis näitab, et programmi eelarve on alarahastatud.

Taotlejad

Nelja aasta jooksul olid suuremad taotlejad ning toetuse saajad:

Taotleja nimi	Toetuste summa kokku	Rahastatud taotluste arv
Viru Instituut	22 795	14
Virumaa Noorteorkestri Selts MTÜ	10 650	5
Virumaa Muusikud MTÜ	8 205	5
Kohtla-Järve Linnavalitsus	6 379	4
Avinurme Elulaadikeskus SA	5 896	5
Viivi Voorand FIE	5 068	5
MTÜ Loometöö	4 545	4
Tarvanpää Selts MTÜ	4 176	2
Virumaa Kunsti ja Käsitöö Selts	3 710	2
Käsmu meremuuseum	3 426	2

Keskmiselt on iga rahastatud projekt saanud toetust 1080 eurot.

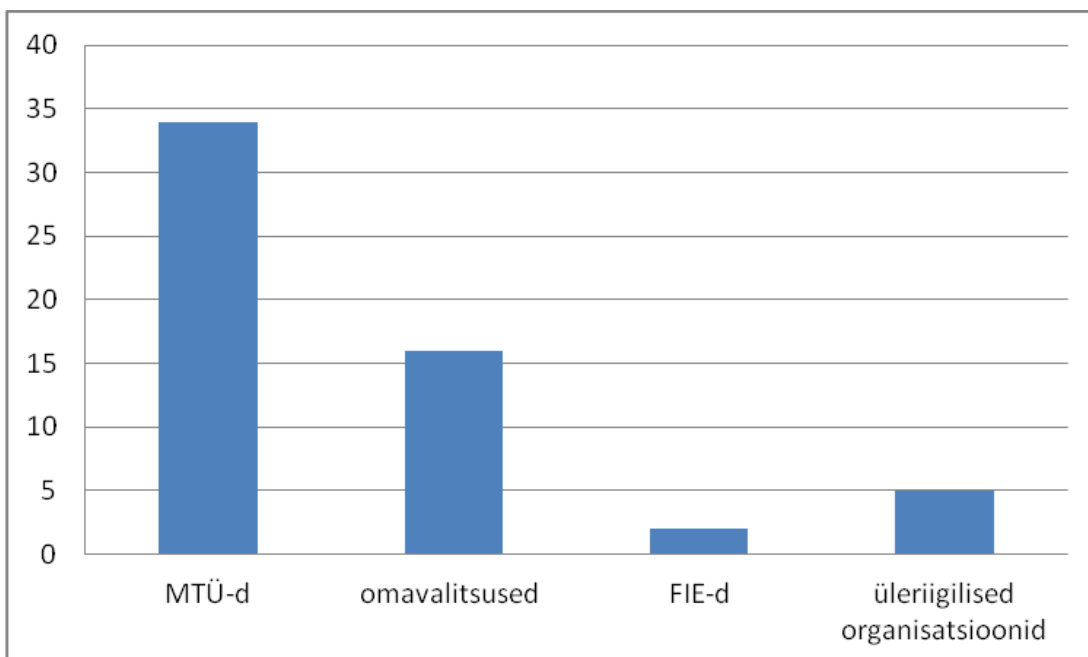

Joonis 4 Toetuse territoriaalne jaotus

Territoriaalse asukoha järgi olid 86% taotlejatest Virumaalt – 33% Ida- ja 53% Lääne-Virumaalt.

Muudest Eesti piirkondadest oli taotlejaid kokku 8, mis moodustab kogu taotlejate hulgast 14%, millest suuremad toetuse saajad olid Eesti Folkloorinõukogu projektiga Pärimuskultuuri koolituse korraldamine Virumaal ja Eesti Rahva Muuseum projektiga Kreutzwaldi käsikirja „Virumaa rahvarõivad 1842“ kirjastamine.

Virumaa siseselt läks enim toetusi Viru Instituudile, Virumaa Noorteorkestri Seltsile, Virumaa Muusikutele, Kohtla-Järve Linnavalitsusele.

Joonis 5 Toetuse saajad omandivormi järgi

Taotlejatest 60% olid MTÜ-d, SA-d jne. Kohalikud omavalitsused ja nende allasutused moodustasid 28%, FIE-d 3% ja üleriigilised organisatsioonid 9%.

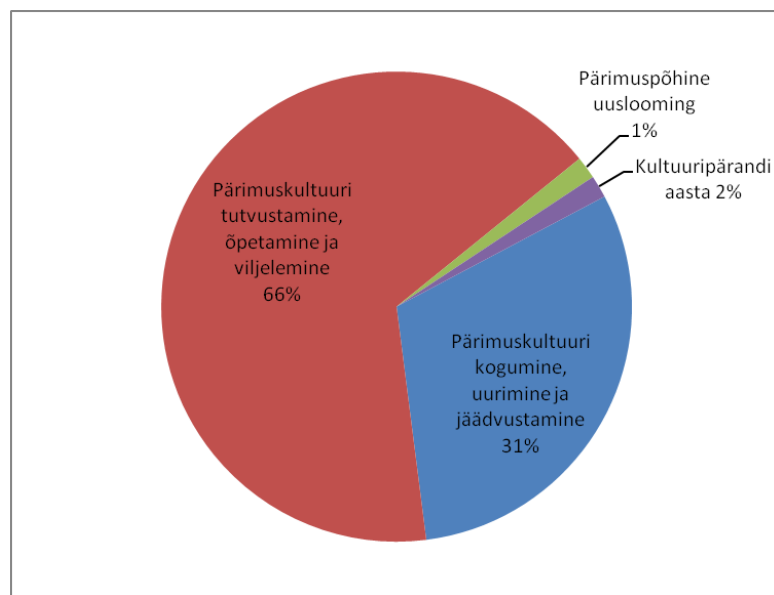
See näitab, et kodanikuühiskond on aktiveerunud ja tunneb muret kogukonna pärimuse pärast.

Kultuuriprogrammi valdkonnad on:

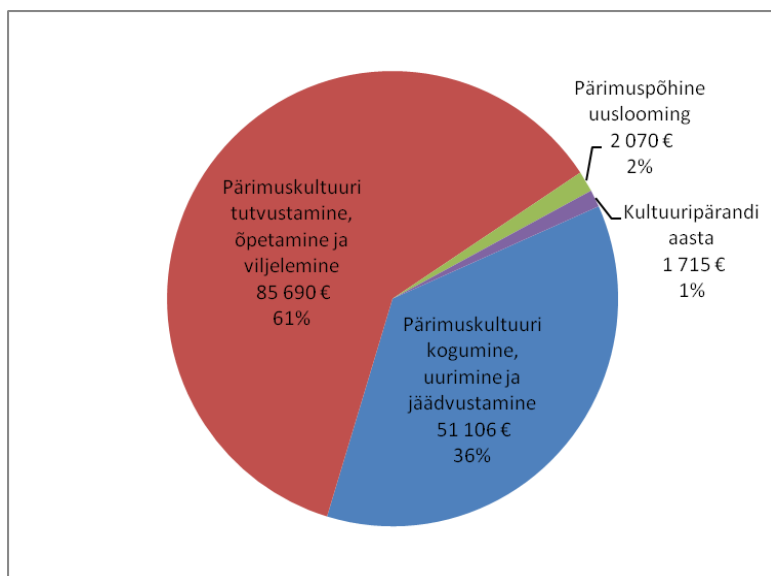
- Pärimuskultuuri kogumine, uurimine ja jäädvustamine
- Pärimuskultuuri tutvustamine, õpetamine ja viljelemine
- Pärimuspõhine uuslooming
- 2013. a eraldati toetust ka Kultuuripärandi aasta raames 2-le projektile.

	2011	2012	2013	2014	KOKKU
Pärimuskultuuri kogumine, uurimine ja jäädvustamine	14	9	8/1*	8	39
Pärimuskultuuri tutvustamine, õpetamine ja viljelemine	12	20	26	28	86
Pärimuspõhine uuslooming				2	2
Kultuuripärandi aasta 2013			2		2
KOKKU	26	29	36	38	129

*üks rahastatud filmiprojekt ei teostunud ning raha maksti tagasi.

Joonis 6 Toetatud projektid valdkonniti perioodil 2011-2014

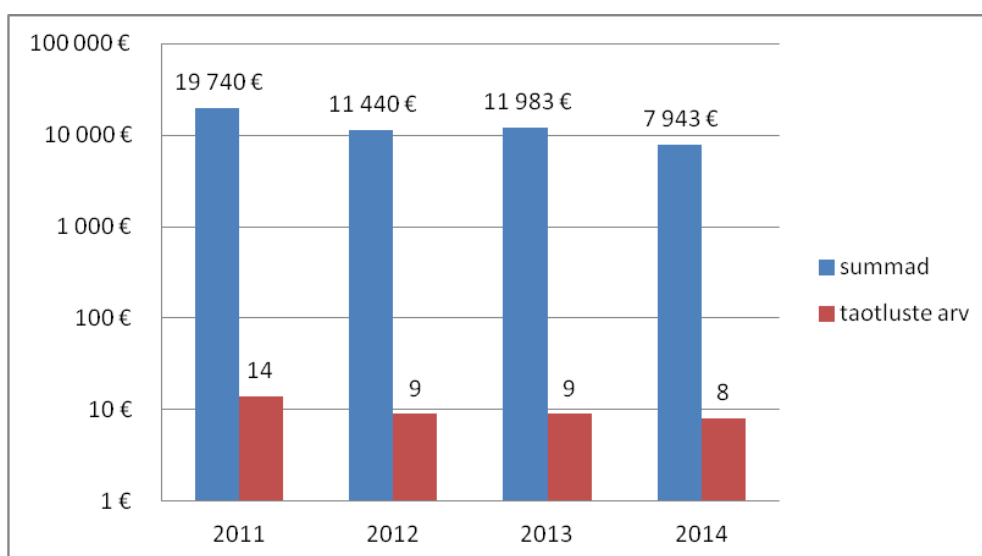

Joonis 7 Eraldatud toetused valdkonniti perioodil 2011-2014

Valdkonna pärimuskultuuri kogumine, uurimine ja jäädvustamine eesmärk on tagada uuringute kaudu uute teadmiste saamine Virumaa pärimuskultuuri ja murdekeele kohta ning selle teabe avalikustamine.

Näiteid toetatud projektidest:

- Kohtla-Järve-Toila-Jõhvi piirkonna arheoloogilise kohainfo kaardistamine
- rahvusliku kangakudumistraditsiooni jätkamine ja tutvustamine
- kultuuripärandi hoidmine ja eksponeerimine Tisleri talus
- trükis Virumaa seelikud
- koguteos Virumaa 1. osa Rahvakultuur väljaandmine
- kogumik Virumaa vanad lastemängud
- Kreutzwaldi käsikirja Virumaa rahvarõivad 1842 kirjastamine

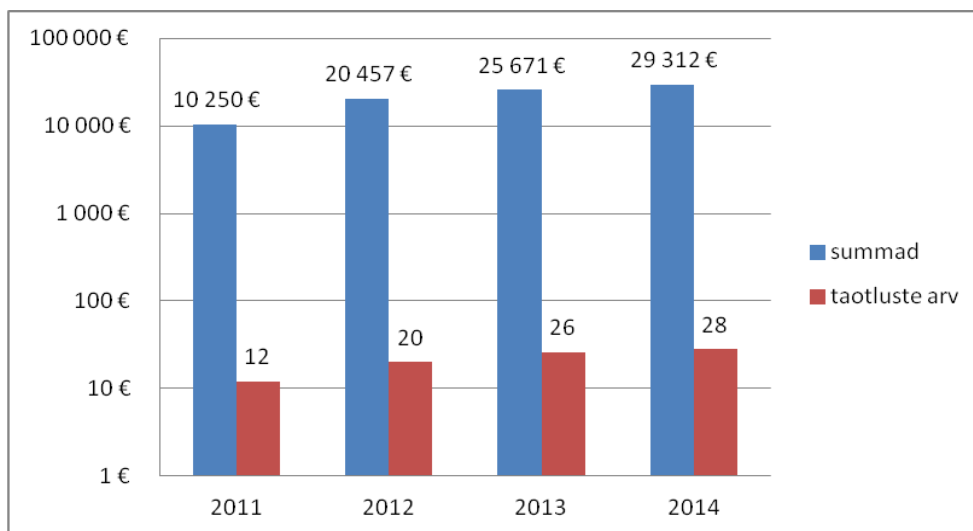
Joonis 8 Valdonna pärimuskultuuri kogumine, uurimine ja jäädvustamine taotluste arv ja toetuste summad perioodil 2011-2014

Programmiperioodi esimesel aastal pöörati rohkelt tähelepanu pärimuskultuuri kogumisele, uurimisele ja jäädvustamisele. Kolme järgmise aasta jooksul on uurimistööde maht jäänud stabiilseks.

Valdkonna pärimuskultuuri tutvustamine, õpetamine ja viljelemine eesmärk on tagada virumaa kultuuripärandi elujõulisus, järjepidevus ning kogukonna aktiivsus selle hoidmisel ja järeltulevatele põlvetele edasiandmisel.

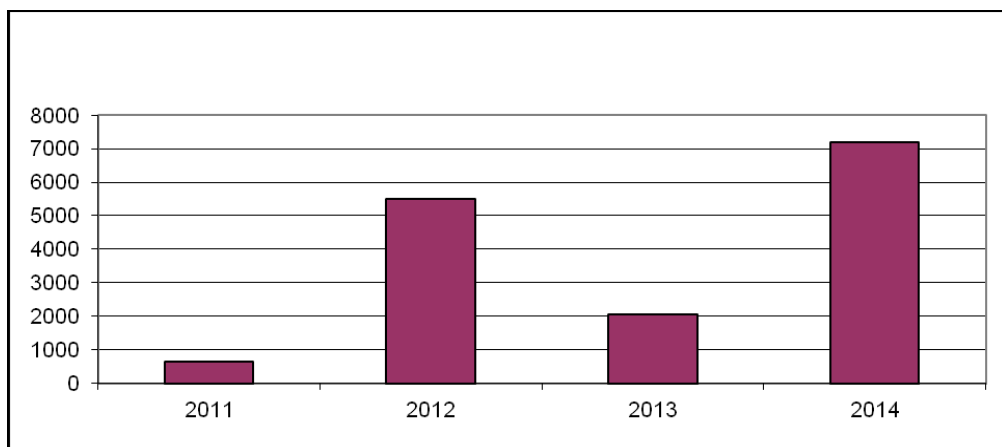
Näiteid toetatud projektidest:

- Lahemaa Torupillipäevad
- Kirde Killad
- Viru Folk
- XVIII üleriigiliste käsitööpäevade korraldamine Narvas
- Rahvarõivapäeva korraldamine Jänedal
- Virumaa kultuurilugu õppekavas
- Virumaa noorte pärimusmuusikute suve- ja sügiskool
- Eesti suitsusauna ja pärimusmeditsiini päev
- traditsioonilise võrkudega räimepüügi koolitus
- Rahvarõivaste ost lasteaiadesse – projektid nimega „Me oleme Virumaa lapsed...“ ja „Pärimuskultuuri edendamine Kirju-Mirju lasteaias“
- kannelde ostmine Maidla noortekeskusele

Joonis 9 Valdkonna pärimuskultuuri tutvustamine, õpetamine ja viljelemine taotluste arv ja toetuste summad perioodil 2011-2014

Näeme, et pärimussündmuste ja õpetamise osakaal on aasta-aastalt kasvanud.

Joonis 10 Õppevahendite soetamise rahastamine aastate lõikes

Programmi toel välja antavate õppematerjalide osakaal on suurenenud. Vaimse kultuuripärandi edasikestmise eelduseks on tegus ja tugev kogukond, kes on huvitatud oma kultuuri hoidmisest. Teadmised, oskused ja tavad jäävad püsima vaid siis, kui neid peetakse oluliseks ning soovitakse edasi anda. Seetõttu on oluline kogukondliku tegevuse elavdamine läbi rituaalide ja sündmuste ning vastavasisuliste koolituste. Saame öelda, et rohkem on hakatud tähelepanu pöörama pärimuse teadvustamisele ja selles osalemisele. Arenguks on loodud soodne pinnas: välja on töötatud Virumaa kultuuriloo ainekava, mis annab ülevaate Virumaa keeltest ja kultuuriloost alates esimestest suulistest ja kirjalikest allikatest kuni tänapäevani ning tutvustab lähemalt eri piirkondade keelelist ja kultuuriloolist eripära. See annab julgustust õpetajatele, et pärimusest noortega rääkida.

Valdkonna Pärimuspõhine uuslooming eesmärk on mitmekesistada pärimuspõhist loometegevust, kaasates aktiivselt nooremat põlvkonda.

Näiteid toetatud projektidest:

- Lüganuse murdes kohalikest pärimusjuttudest näidend
- Viiuli kasutusvõimaluste laiendamine folk- ja pärimusmuusikas elektrooniliste lisaseadmete ja uudsete mängutehnikate abil

Pärimuspõhine uuslooming on pärimuse loov rakendamine, traditsiooni ning uuenduslikkuse ühtsus. See on kaasaja tingimustes pärimuskultuuri mõtestamine, mis hõlmab erinevad kultuurinähtusi, -protsesse ja tegevusi.

Kultuuripärandi aasta 2013 raames toetati programmist kahte projekti:

- Kultuuripärandi aasta kratimäng
- Kultuuripärandi aasta Sillamäe Muuseumis

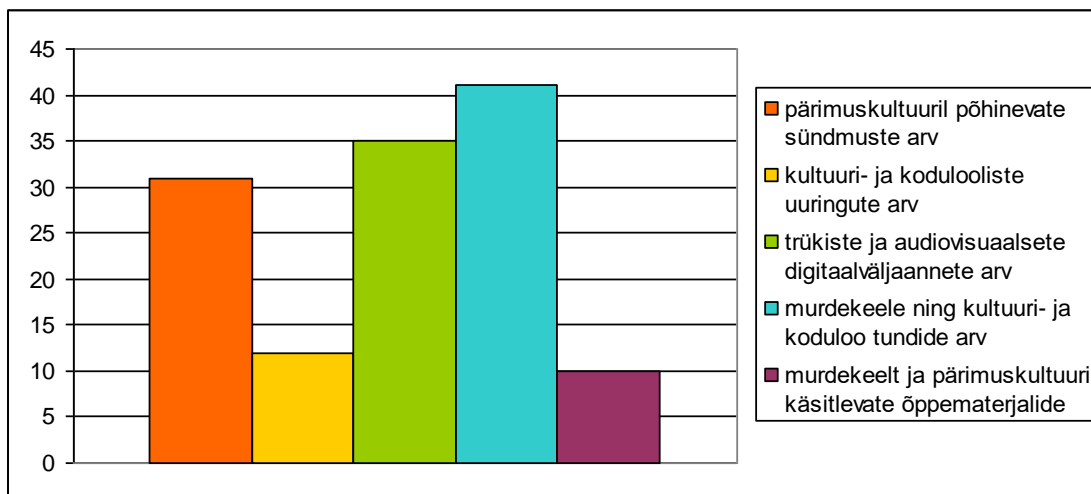
Perioodil 2011-2014 kokku on toetatud:

- pärimuskultuuril põhinevate sündmuste arv – 31
- kultuuri- ja kodulooliste uuringute arv – 12
- trükiste ja audiovisuaalsete digitaalväljaannete arv – 35
- murdekeele ning kultuuri- ja koduloo tundide arv – 41
- murdekeelt ja pärimuskultuuri käsitlevate õppematerjalide arv – 10

nendest:

- lastele ja noortele suunatud projektide arv – 31

Joonis 11 Toetatud projektide koguarv programmi perioodi vältel

Programmiperioodil on tähelepanu keskmesse tõusnud kultuuri- ja koduloolised uuringud, mis on olnud abiks murdekeele ja pärimust käsitlevate õppematerjalide väljatöötamisele. See omakorda on olnud tõiueks suurendada murdekeele ning kultuuri- ja koduloo õpetamise mahtu. Olulisel kohal on teadmiste talletamine ehk trükiste ning audiovisuaalsete digiväljaannete osakaal. Läbi erinevate pärimusel põhinevate sündmuste on loodud võimalused inimesele lähemale jõudmiseks temale arusaadavas võtmes.

Kokkuvõte

Kokkuvõttes on kasutatud programminõukogu liikmete tagasisidet programmiperioodile.

Virumaa pärimuskultuuri programm 2011-2014 aitas oluliselt kaasa Virumaa elanike tööle pärimuse kogumisel, jäädvustamisel ja arendamisel. Programmi toel tugevnes side oma kodukoha ja sealsete traditsioonidega. Kogukonnad on taasavastanud või taasavastamas mitmeid paikkondlikke kombeid ja tegevusi ning toetusprogrammi kaudu on neid uuritud ja taaselustatud.

Programm on aidanud käivitada mitmesuguseid erinevaid kultuuriprotsesse Virumaal. Aktiviseerunud on Viru Instituudi töö. Instituudi poolt töötati välja Pärimuskultuuri õppekava koolide jaoks, korraldati mitmeid koolitusi ja pärimuspäevi, anti välja paikkonna pärimuskultuuri puudutavaid trükiseid jm.

Programm on olnud toeks mitmete folkloorifestivalide läbiviimisel: Porkuni Pillar, Kirde Killad, Lahemaa Torupillipäevad, Baltica Maapäev lisakus jt.

Olulisemateks mõjudest, on programmi nõukogu liikmed hinnanud toetuseid, mis on andnud kindlust praktilistele jätkutegevustele. Programm on toetanud eelkõige pärimuse taasloojad – näiteks noorte pillimeeste rahvapillilaagritele, kannelde ise valmistamisele koos mängu õppimise ja õpetamisega, rahvariiede valmistamisele.

Uusloomingu osakaal on aga väike. Valdavalt pööratakse tähelepanu vanade traditsioonide hoidmisele ja säilitamisele.

Perioodil suurenes programmi eelarve, taotluste arv kasvas aasta-aastalt. Virumaa elanikes süvenes huvi paikkonnaga seotud pärimuse vastu.

Esitatud taotlused on muutunud konkreetsemaks ja korrektsemaks, projektide hindamine rangemaks ja sisulisemaks.

Virumaa pärimuskultuuri programmi on tutvustatud erinevatel seminaridel Palmses, Jõhvis ning Narvas.

Kokkuvõte Virumaa pärimuskultuuri programmist 2011-2014 on koostatud perioodil juuni-november 2014